אבל בשטרות לא. פי' בקונטרס דקיימי לגובייניה ודילמא לא מפיק ליה עד זמן ארוך ושכחו עדי מסירה את הדבר וסמכינן אעדי חתימה והוא מזייף כתב העליון וחותם העדים עומד במקומו ופירושו דמוק דלמה יש לנו לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול לזייף ורלה לרבינו יצחק דטעמא משום דגזירת הכתוב הוא דלא מכשרי בשטרות אפילו לאלתר דבעינן ראוי לעמוד לעמוד עמוד רבים ורבי יוחנן אמר אפילו בשטרות דר' יוחנן לטעמיה דאפילו עד עשרה ימים מידכר דכירי והא דפריך והא כתיב למען יעמדו ימים רבים היינו משום דסלקא דעתין דקרא למעוטי שטרות קאתי דאי לאו הכי למאי אתא ומשני לעלה טובה אתא[א] ועוד י"ל דדוקא בגיטין קאמר רבי יוחנן דעד עשרה ימים דכירי אבל בשטרות שיש רוב תנאים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשיר והשתא פריך שפיר והא בעינן ראוי לעמוד ימים רבים ואפילו לאלתר אין להכשיר[ב] וא"ת לר' אלעזר דאמר אבל בשטרות לא מאי שנא מאין עליו עדים דתנן בפ' בתרא (לקמן פו.) דלר' אלעזר גובה מנכסים משועבדים והיינו בשטרות כדפי' [ד] בקונטרס וי"ל דשאני אין עליו עדים כיון דכתוב על דבר שאינו יכול לזייף והעדים מכירין לעולם שטר המסור לפניהם ואם היו מזייפין שוס דבר היה ניכר הזיוף אבל עוד קשה דבהדיא תניא בפ"ק דקדושין (דף פו.) כתב לו על הנייר או על החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה אלמא מכשיר ר' אלעזר אף בשטרות דבר שיכול להזדייף[ג] וי"ל דהא דקאמר הכא אבל בשטרות לא ה"מ בשטרות העומדים לרחייב[ד] אבל שטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה[ה] הוי כמו גיטא[ו] וי"מ דאין חילוק בין דבר שיכול להזדייף לאין יכול בעדי מסירה לר"א והכא הכי פירושו לא הכשיר ר"א כו' כלומר ר"א אייבי ודאי בכל שטרות ולא הכשיר היינו דלא ס"ל כוותיה אלא בגיטין ולא בשטרות כדאמר רב בפ' בתרא (לקמן פו:) הלכה כר' אלעזר בגיטין ומפרש התם דר"א אייבי אף בשטרות ורב סבר לה כוותיה בחלא ופליג עליה בחלא ואין נראה דא"כ הוה ליה למינקט הכא כליגא דנקט ר"א גופיה בפרק בתרא (גז:ש) הלכה כר"א בגיטין כיון דהך שמעתין ודפ' בתרא עניין אחד ועוד דהוה ליה לאתויי התם פלוגתייהו דרבי יוחנן ור"א דהכא ועוד אמאי פריך אר' יוחנן טפי והכתיב למען יעמדו ימים רבים לכ"ע הוה ליה למיפרך דכולהו מודו דר"א לא פליג בין גיטין לשטרות: **והא לאו בני דיעה נינהו.** [ז] לר' אלעזר פריך דר' מאיר לא חייש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ"ק דחולין [נ.] וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן[ח] כו' ואמרי' בגמ' (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו' [ט] התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא רואה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה[י] ולהכי נמי בפ' מצות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאינם כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע"ג דאמר התם [קב:] דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי' בשוטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה כשכתב שמו ושמה ושם עיר ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי"ח ה"י-ג) דשוטה ולאו בר חליצה הוא אע"פ שב"ד מלמדין אותו דלא מיינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא"ת ואמאי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר[יא] והא דאמרינן לקמן (דף עא:) גרש שיאמר לסופר כתוב ועבדים תמוחו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא זוה הבעל[יב] לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן בריש זבחים (דף ב:)[יג] והא דאמר בריש כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא דאי פירוש כתב לגרש את אשתו ומלך דלאו מיהו קא כתיב לה לא משום הכעבל גרין לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דילהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ.) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ"מ אלימא משום דכתיב וכתב והכא אי הי קא כתיבה ליה[יד] התם אותן סמיך דבעינן שיכתוב בציוויו ויתן והכא אפילו נכתב בציוויו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל קשה דמשמע דלא פסיל עובד כוכבים אלא משום דלדעתא דנפשיה קא עביד ותיפוק ליה דלאו בני כריתות נינהו ומה צריך נמי לאתויי בריית דעובד כוכבים פסול ונראה דלא שייך למיפסל משום דלאו בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות ולא נשם עדות דבמידי דשליחות הוא דאמרי' לקמן הכי דאין העבד נעשה שליח[טו] כו' אי אתמיה לר' מאיר שהיא נשם עדות[טז] פריך לעיל בפ"ק (ד' י:) גבי גיטין שאותמיהן עובדי כוכבים והא לאו בני כריתות נינהו אבל כתיבה לר"א דלא נשם עדות ולא נשם שליחות הוא[יז] אין לפסול משום דלאו בני כריתות נינהו דהא לא פסלי בפ"ב דע"ז (ד' מז.) מילה בעובד כוכבים משום דלאו בני מילה נינהו ועוד אומר רבינו יצחק דמצינן למימר דסוגיא זו אליבא דר"מ[יח] וס"ד דלר"מ נמי בעינן כתיבה לשמה מדרבנן דגזרי' כתיבה אטו אתמיה[יט] ומוקי לה רב הונא בגדול עומד על גביו ומהני אפילו בשוטה עפי מבחלילה כיון דלא הוה אלא מדרבנן אבל לר' אלעזר דבעי כתיבה מדאורייתא לשמה לא מהני בשוטה גדול עומד על גביו כמו בחלילה ופריך רב נחמן מברייתא דקתני עובד כוכבים פסול ומשמע ליה דאתא כר' מאיר מדלא נקט לפסול אלא עובד כוכבים ומשני דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה הוא דקא עביד ופסול אפי' גדול עומד על גביו אפילו לרבי מאיר הדר אמר רב נחמן כו'[כ] וברייתא דקתני עובד כוכבים פסול רבי אלעזר היא ונקט עובד כוכבים לרבותא דאע"פ שהוא בן דעת יותר וה"ה דחרש שוטה וקטן דפסולין אי בעינן שליחות ואי לא בעינן שליחות נקט עובד כוכבים דפסול בכל עניין דאילו חרש[כא] שוטה וקטן כשרים בגדול עומד על גביו ומיהו שוטה ודאי פסול כמו בחלילה וכן משמע דאפילו לר' מאיר ס"ד דבעי כתיבה לשמה מדרבנן דהא לבתר דאוקי נמי מתניתין כר' מאיר פריך והא ודאי עובד כוכבים לדעתא דנפשיה קא עביד[כא] ועוד נראה דהשתא ס"ד דאפי' ר' מאיר בעי כתיבה לשמה מדאורייתא וכתמיה הוא דפליגי רבי מאיר סבר דוכתב דקרא קאי אחתימה נמי ור' אלעזר סבר דאכתיבה לחודה קאי מדפריך רבא לרב נחמן וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבה הגט כו' משמע דרבא היה בא להעמיד דברי רב הונא דאפילו כתיבה בעי ר' מאיר מוכתב ולפי זה פסול נמי כתיבה במחובר והא דתנן לעיל תלשו וחתמו ונתנו לה כשר מיירי כשסייר מקום התורף והשתא פריך והא לאו בני דעה נינהו לכו"ע ומסיק רב נחמן דברייתא דקתני עובד כוכבים פסול כר' אלעזר ומתניתין רבי מאיר דלא בעי כתיבה לשמה ונקט חרש שוטה וקטן והוא הדין עובד כוכבים אי נמי לא נקט עובד כוכבים משום דרישא אתיא נמי כר' אלעזר ולדידיה דוקא חש"ו כשרין בגדול עומד על גביו אבל סיפא דדייקינן מדפסיל עובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר אתיא כרבי מאיר ואתי שפיר דלא תיקשי אדדייק מדפסיל לעובד כוכבים לענין כו' אדרבה לידוק מדלא תני ליה בריש דפסול אלא משום דרישא אתיא נמי לר' אלעזר כמו לרבי מאיר ופריך והא ודאי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה קא עביד והוה ליה ליפסל לרבי מאיר לכל הפחות מדרבנן בגדול עומד על גביו:

אלא

ר' אלעזר היא. דאמר אחתימת הגט אינה מן התורה ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות דעל כרחיך בעינן עדים דילפינן (לקמן דף ל.) ערוה דבר דבר ממנון והלכך לא חיישינן דלמא מזייפא דהא אמרן לריבי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עדי מסירה עיקר הכאה לינשא לריבה להביא עדים שנמסר לפניהם. אבל לר' מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות אבל לר' מאיר דאמר אחתימה הוא ביה תנאה וזייפתיה ור' יוחנן אמר אפי' מכאן עד עשרה ימים דאם איתא דהוה ביה תנאי מידכר דכירי ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא דכתי' ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ורבי יוחנן אמר אפי' בשטרות והכתיב למען יעמדו ימים רבים התם עצה טובה קמ"ל: **מתני'** הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן. ומקנתו לבעל וחוזר ומוסרו לה לגירושין: **שוכרו.** פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראייה: **גמ'** והא לאו בני דיעה נינהו. ולא ידעו לכתוב לשמה: **והא לאו בני דיעה נינהו.** לר' אלעזר פריך דר' מאיר לא חיש בכתיבה לשמה ומשני כשגדול עומד על גביו והא דתנן בפ"ק דחולין [נ.] וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כדמ"ר ואמרי' בגמ' (שם יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה כו' התם מיירי כשאינו מלמדו לכוין לשחוט אלא רואה בעלמא אבל הכא מיירי שגדול עומד על גביו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ולהכי נמי בפ' מצות חליצה (יבמות קד:) ממעט מחליצה חרש וחרשת לפי שאינן בני קריאה וקטן משום דאינם כתוב בפרשה אבל מטעם דלאו בני כוונה נינהו לא פסיל להו אע"ג דאמר התם [קב:] דחליצתו פסולה עד שיתכוונו שניהם משום דב"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו ומיהו הכא בגדול עומד על גביו כשר אפי' בשוטה משום דמוכחא מילתא דקא עביד לשמה שכתב שמו ושמה ושם עיר ושם עירה אבל לענין חליצה אמרו בתוספתא דיבמות (פי"ח ה"י-ג) דשוטה ולאו בר חליצה הוא אע"פ שב"ד מלמדין אותו דלא מיינכרא מילתא דעביד לשמה כמו גבי גט וא"ת ואמאי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר[יא] והא דאמרינן לקמן (דף עא:) גרש שיאמר לסופר כתוב ועבדים תמוחו לאו משום שליחות אלא משום דכשלא זוה הבעל[יב] לא חשיב לשמה אלא חשיב סתמא ופסול דאשה לאו לגירושין קיימא כדאמרינן בריש זבחים (דף ב:)[יג] והא דאמר בריש כל הגט (לקמן כד:) ואי כתב רחמנא וכתב הוה אמינא דאי פירוש כתב לגרש את אשתו ומלך דלאו מיהו קא כתיב לה לא משום הכעבל גרין לכתוב אלא לפי שלא נכתב לגירושי דילהו אלא לאחר והא דאמר לעיל (דף כ.) יכילנא למיפסל לכולהו גיטא מ"מ אלימא משום דכתיב וכתב והכא אי הי קא כתיבה ליה[יד] התם אותן סמיך דבעינן שיכתוב בציוויו ויתן והכא אפילו נכתב בציוויו לא יהיב לה מידי דשלה הוא וא"ת והא לאו בני כריתות נינהו וי"ל דחשיבי בני כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן ונשתפה השוטה הוו בני כריתות דעל כרחיך בעינן עדים דילפינן (לקמן דף ל.) ערוה דבר דבר ממנון והלכך לא חיישינן דלמא מזייפא דהא אמרן לריבי למיקרייה ואי הוה ביה תנאה אינהו ידעי ומ"ד עדי מסירה עיקר הכאה לינשא לריבה להביא עדים שנמסר לפניהם. אבל לר' מאיר דאמר לא בעינן עדי מסירה דאינהו הוא דעבדי

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו'. פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאומקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו ניחא ליה דאיכא קושיא לדוכתין דהא לאו בני דעה נינהו:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. תימה לר"י דנפ' אין מעמידין (ע"ז דף מ.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני יומו אומאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ג:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן[א] לשמן קיימי: **אימא** שנחתם שלא לשם אשה. [ב]לע"ג דסיפא קתני יתר על כן[ג] כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ור"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד[ד] וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד: **והוא** ששייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אתא לשנויי:

עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיהיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתה בו'. והא דאמר בית שמאי פסול לעדות[ה] שאני הכא דגבי גט[ו] אפי' אשה נאמנת[ז] מ"מ תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא אומאי לא: אין

[א]והוא שהיה גדול עומד על גביו א"ל רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא ה"נ והתניא עובד כוכבים פסול לדעתיה דנפשיה עבד הדר אמר רב נחמן לאו מילתא היא דאמרי דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והתניא עובד כוכבים פסול ההיא[ב] ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ובעינן כתיבה לשמה [ג]והא ודאי עובד כוכבים אדעתיה דנפשיה קעביד אמר רב נחמן אומר היה ר"מ [ד]אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר איתיביה רבא לרב נחמן [ה]וכתב לה לשמה מאי לאו כתיבת הגט לא חתימת עדים איתיביה רבא [ו]כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול אימא שנחתם שלא לשום אשה פסול איתיביה כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לתורף לשמה כאילו כותבו לטופס לשמה לא כשהוא חותמו לשמה כאילו כותבו לשמה ואיבעית אימא הני מתני' מני ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי ורב יהודה אמר שמואל [ז]והוא ששייר מקום התורף וכן א"ר חגא משמיה דעולא והוא ששייר מקום התורף ור"א היא ורבי זריקא אמר רבי יוחנן אינה תורה מאי אינה תורה אמר רבי אבא כאן הודיעך שאין [ח]כח לשמה [ט]ור"מ היא דאמר עדי חתימה כרתי והאמר [י]רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ר"א היא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן: **מתני'** [יא]הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים [יב]קיבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומא ונתפתח שוטה ונשתפה עובד כוכבים ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר: **גמ'** בשלמא [יג]חרש שוטה וקטן דלאו בני דיעה נינהו עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא אלא סומא אמאי לא אמר רב ששת לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו מתקיף לה רב יוסף היאך [יד]סומא מותר באשתו היאך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא דקלא אלא א"ר יוסף [טו]הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא. ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' האי כללא אלא אשארא בלא סומא:

והוא שהיה גדול עומד על גביו. ואומר לו כתוב לצורך פלוני. דקסבר ר"ה מתני' ר"א היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקאמר אין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עדי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמים ומתניתא קאי ולא אריש לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול על גביו: **לדעתיה דנפשיה עבד.** דהא גדול הוא ויש בו דעת ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא גמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצווהו: **לאו מילתא היא דאמרי.** אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו' דהוה ס"ל דפסול ודאי כשר הוא ואפילו אין ישראל עומד על גביו. וגבי חרש שוטה וקטן נמי ליתא לדרב הונא דאע"ג דאין גדול עומד על גביו נמי כשר דמתני' ר"מ היא דלא בעי כתיבה לשמה כדאיתא בריש[ט] אחתימת עדים: **דמדקפסיל ליה לעובד כוכבים.** בסיפא דמתני': **לענין הבאה.** לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואין אדם נעשה שליח לדבר שאינו שייך בו וגבי כתיבה שייריה ס"מ דוקא קתני בהבאה וכתיבה כשר כדקתני טעמא שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה דאי תנא ושייר הוי ליה נמי לשיורי בסיפא: **הא היא.** דתניא פסול: **ר"א היא דאמר עדי מסירה כרתי.** וחתימת עדים איכא מן התורה הילכך וכתב לה אכתב הגט ובעינן כתיבה לשמה: **והא ודאי.** כי כתביה עובד כוכבים לאו לשמה הוא דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד ומשום הכי תניא פסול: **אמר רב נחמן אומר היה כו'.** אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כר"מ. ואית דגרסי והא ודאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא ופרכינן אהא דאמר רב נחמן עובד כוכבים כשר אמר רב נחמן כו' תירוצא הוא: **כשהוא כותבו לאילו כותבו לשמה.** הכי משמע כשהוא כותב קצתו לשמה כאילו כותבו כולו לשמה אלמא לשמה בעינן: **מאי לאו כשהוא כותב לצורף לשמה לאילו כותבו לעוופס לשמה.** דמורף הוא עיקר: **והוא ששייר.** חרש שוטה וקטן: **מקום התורף.** וכתב בן דעת את המורף ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ: **איכה תורה.** אין שומעין לך: **לאן תודיעך.** במשנתינו שזלזלו בכתיבת גיטין הודיעך שאין שום כח לשמה בכתיבה אלא בחתימה: **והאמר רבה בר בר חנה.** לעיל (דף כא:) גבי אין כותבין במאוכר ר' אלעזר היא: **אמורא.** רבה בר בר חנה ורבי זריקא: **מתני' חוץ מחרש שוטה וקטן רבי.** בגמ' מפרש לכולהו: **קיבל הקטן.** מיד הבעל להוליכו: **והגדיל.** קודם שמסרו לה: **גמ' דלאו בני דעה נינהו.** וגבי שליחות אינם בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן (בקדושין ד' מב.) מויקהו להם אינם שם לבית אבות [יא] אחד לוקח לכולן: **לאו בר היתירא הוא.** דאין להן קידושין ואין גיטין נוהגין בהם ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני: **הא לא חזר ונשתפה לא.** דטעמא משום דעה הוא ולריך להיות בן דעת לעשות שליחותו: **דיקא נמי.** דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח: **מדקתני סיפא כו'.** אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא בעינן תחלה וסוף אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה ולא בעינן תחילה וסוף אלא תחילה לחודיה (ו) דלא מצי למימר בפני נכתב. דאי בסומא נמי דוקא ניתני כל שתחילתו וסופו בכשרות: **מהו שיעשה שליח.** לאשה. עבד של אדם מהו שיעשה שליח לאשה בעצמה: **נקבל גט מיד בעלו.** ותהא מגורשת בקבלתו. וה"ה נמי להולכה דכולה חדא טעמא היא אלא כך היתה השאלה בבית המדרש: **מדקפסיל לעובד כוכבים.** במתני' בהבאה ולא תנא עבד: מכלל

אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד כו'. פי' בשלמא בלא עומד על גביו ניחא דקסבר רב נחמן דאיכא היכרא דכותבין לשמה ע"פ הבעל אבל בעובד כוכבים ליכא היכרא דלשמה בהכי אבל למאי דאומקמא בגדול עומד על גביו אפי' עובד כוכבים נמי אלא ודאי בלא גדול עומד על גביו ניחא דאיכא קושיא לדוכתין

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד. תימה לר"י דנפ' אין מעמידין (ע"ז דף מ.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני יומו אומאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם וגבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף ג:) משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא כדאמר בזבחים סתמן[א] לשמן קיימי: **אימא** שנחתם שלא לשם אשה. [ב]לע"ג דסיפא קתני יתר על כן[ג] כו' ומוקי לה בגמרא כר"א מ"מ מה שיכול לדחוק ולהעמיד כר"מ מעמיד משום דקי"ל דסתם מתני' ר"מ היא ור"ת והיכי קאמר שנחתם והא קתני כילד שמע קול סופרים מקרין וכגמ' מפרש בסופרים העשויין להתלמד[ד] וי"ל דדרך סופרים לכתוב ולחתום גט כדי להתלמד: **והוא** ששייר מקום התורף. אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעה נינהו אתא לשנויי:

עובד כוכבים נמי דלאו בר היתרא הוא. הוה מצי למימר משום דבעינן שלוחכם בני ברית אלא ניחא ליה למימר האי טעמא דשייך אף בעבד: **ממי** נוטלו ולמי נותנו. מכאן משמע דצריך שיהיר השליח שזהו הבעל וזו היא אשתו ושמא יש לחלק דדוקא סומא שיכול להטעותו ויש לחוש יותר שמא יטעוהו:

הוא הדין אע"ג דלא חזר ונתפתח בו'. והא דאמר בית שמאי פסול לעדות[ה] שאני הכא דגבי גט[ו] אפי' אשה נאמנת[ז] מ"מ תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא אלא אומאי לא: אין

עין משפט
נר מצוה

פו א ב ג מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' טו ח יח סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קכג סעיף ג ד וע"ש כס"מ ומש"מ:
פז ד מיי' פ"ו מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף לא:
פח ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף לב:
פט ו ז מיי' שם פ"ז הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף יא:

פסקי רי"ד

והוא שיהא גדול עומד על גביו. פי' ור' אלעזר הוא דאמר עדי מסירה כרתי והאי וכתב לה על כתיבת הגט קאמר ובעי' דליהוי לשמה וכיון דגדול עומד על גביו ואומר להן כתבוהו לשם פלוני ופלונית כשר א"ל רב נחמן אלא מעתה נכרי וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והתניא נכרי פסול נכרי אדעתא דנפשיה קעביד פי' ולא מהני ביה ישראל עומד על גביו. ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף ור' אלעזר הוא משום דזעת דומיא דשולחו וכמו שאין הקטן עושה שליח לעצמו כך אינו נעשה שליח לאחרים ואפילו למ"ד לקמן בפ' התקבל (סד:) דקטן זוכה לעצמו התם הוא משום דזכיית קטן מדרבנן אבל לאחרים אינו זוכה עד שיביא שתי שערות נכרי נמי לאו בר כריתה הוא ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד לאחריני אלא סומא מ"ט לא ואסיק רב יוסף הכא בחוצה לארץ עסקינן ומשום דבעי למימר בפני נכתב ובפני נחתם ולא מצי. א"ל אביי אלא מעתה פקח ונסתמא דמצי אמר הכי נמי דכשר וכ"ת הכי נמי והא קתני פקח ונסתמא וחזר ונתפתח חזר ונתפתח אין לא חזר ונתפתח לא. ה"ה דאע"ג דלא חזר ונתפתח ואיידי דקתני שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה דטעמא דחזר ונשתפה הא לא חזר ונשתפה לא תנא נמי פקח ונסתמא וחזר ונתפתח אמר רב אשי דייקא נמי דקא תני כל שתחלתו וסופו בדעת ולא קתני כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר ש"מ פי' האי כללא אלא אשארא בלא סומא:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט:, וש"נ], ב) לעיל ג: לקמן כו: מנחות פט., ג) [לעיל כ. וש"נ], ד) לקמן כד. [זבחים נ:], ה) בכת"י מינכן, כתובה לשמה, ו) [לעיל כא: וש"נ], ז) [סס], ח) לעיל ה. [ס.], ט) [מגיגה כ: יבמות לט: ערכין ה: מנחות לג.], י) מולין לו., יא) קידושין מא:, יב) [דברים כד], יג) [שמות יב],

תורה אור השלם

1. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ:

דברים כד א

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ה"ה וכו' תדע וכו'. עי' תפוסת מהרי"ל מ"ג סי' עה:

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה מדקתני סיפא וכו' תמילה לחודיה מלי כל"ל ותיבת הלא נמחק:

מוסף רש"י

אפילו מצאו באשפה. ולא נכתב לשם אשה כלל (לקמן כו:). **כל גט שנכתב שלא לשום אשה,** אלא לשם האשה הזאת, שנכתב לשום אחרת שמה כשם זו, **פסול.** דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). **חרש מחרש שוטה וקטן.** דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין לעשות (ל"ל לעשות) שליח לגרשה, דלתמרינן בקידושין (מב.) דאין קטן נעשה שליח, והוא הדין לגבי גט (לעיל ה.) שאין בהם דעת ואין שליחותן שליחות לגרש (לעיל ט.). **בטביעות עינא דקלא.** שיתן דעתו להמירה בקול (חולין צו.).

מוסף תוספות

א. זבחים. תוס' הרא"ש. ב. דחיק לתרוצה כר"מ. תוס' הרא"ש. ג. כתב לגרש את הגדולה. תוס' הרא"ש. ד. אלמא בכתיבה איירי. תוס' הרא"ש. ה. דתחלתו וסופו בכשורות בעינא. רשב"ש: והרי זה צריך להעיד בפני נכתב. מאיר. ו. דמדאורייתא אפי' קיום לא בעי, ורבנן הוא דאצרוך, הכא משום עגונ[א]. רשב"ש. (ד)הקילו בו חכמים. תוס' הרא"ש. ז. להביא גיטה. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אין העבד נעשה שליח כו'. וא"ת ומתניתין ליתי עבד וכל שכן עובד כוכבים ולישנא דאמר ר' יוחנן לעיל זו אין תורה נימא דנקט עובד כוכבים למיקל דלענין כתיבה אפילו עובד כוכבים כשר אבל להך לישנא דמורי ר' יוחנן כר"א קשה מהך דר' יוחנן דהכא ואור"ת דנקט עובד כוכבים לאשמועי' עובד כוכבים ומתגייר פסול אע"פ שבאותה שעה היתה דעתו להתגייר דהוי בעובד כוכבים דבותא טפי מבעבד שאין בידו להשתחרר:

לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין. והא דמתגרשת בעבד שלה היינו מטעם אחר:

העובד כוכבים והכותי שתרמו כו'. פי' בקונטר דקסבר אין קנין לעובד כוכבים וגרשה לר"י דאפילו למ"ד [נקמן מז.] יש קנין משכחת לה [א]כשגלה שליח ביד ישראל וקנה ממנו עובד כוכבים ולא מיפטר מטעם [ב] לוקח דתבואת זרעך קונה ביה כיון שגלה הרבה ביד עובד כוכבים אי נמי כשזרעה העובד כוכבים ומכרה לישראל וגלה שליח ומזר [ג] וקנאה ממנו ועוד דפי' ר"ת בספ"ק דבכורות (דף יא: ד"ה טבלים) דלא מיפטר לוקח היכא דלקח קודם שנתמרח אי נמי [ד] בחכר שדה מישראל חייב הגדל בו בתרומה ואפי' יש קנין לעובד כוכבים: **תרומתו** תרומה. והא דאמרי' בזבחים בפ' ג"ש (דף מה.) ופ"ק דתמורה (דף ג:) דקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום מעילה ומפרש טעמא משום דילפינן חט חט מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל [ד] אתיא כר' שמעון דפליג הכא בסיפא [ה] ובריש פרק שני דקידושין (דף מא:) מייתי לה: **ותנן עובד כוכבים שתרם את של ישראל כו'.** הוה מצי לשנויי דאתיא כרבי שמעון דסבר דליתא בתרומה דנפשיה בפרק שני דקדושין (דף מא:) אלא דעדיפא מייתי משני: **מה אתם בני ברית.** וא"ת דבפ"ב דקידושין (גז"ש) משמע דלרבי שמעון לא אילטריך ליה למילדש מה אתם בני ברית ומוקי לה לדרשא אחריתי וא"כ לדידיה מצא לן הא דקי"ל בכל דוכתי דעובד כוכבים לאו בר שליחות הוא לענין זכיה ורבית בפ' איזהו נשך (ב"מ דף עא:) וי"ל דמ"מ כיון דדרש' שליחות מתרומה מגס אתם ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם: **מאי טעמא דרבי גרס'.** ולא גרס' דר' יוחנן דבהעדל (יבמות דף עא.) סבר ר' יוחנן דעובר לאו יורך אמו הוא וכן מוכח סוגיא התם: **ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה.** תימה לר"י היתה עוברה היאך זכתה לו אע"ג דירך אמו הוא כיון דילדה היא כיד רבה שלא שיתכר אלא העובר ואפילו שיתכר כולה חוץ מידה לא הוה לה לזכות לו דכשמשתכר כולה יש לה כח לזכות[1] משום דגיטה וילדה נאין כאחד כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כג.)[ז]:

אדרבה איפכא מיסתברא. ורב יוסף סבר דמ"מ [ו] יכולה לקלקלה בחו"ל ע"י [ח] עדים ורמיה שלא שלח לה הגט: והא מתכוונת לך שתתקלקל: **בחולה נאלרן.** שהגריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ותו לא חיישינן לגרעון ואי מערער לא מהימנן: וממקום

מכלל דעבד כשר [ט] אמר רב אסי אמר רבי יוחנן [א]אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין מתקיף לה ר' אלעזר טעמא במילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן [ב]העובד כוכבים והכותי שתרמו משלהם תרומתם תרומה ותנן [ג]עובד כוכבים שתרם של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה מאי טעמא לאו משום דכתיב [ד](אתם) [ה]גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל [ו]אמרי דבי ר' יניאי לא [ז]מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ואע"פ ששנינו [ח]הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו מאי אם היתה עוברה זכתה לו כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר ר' יוחנן תרתי [ט]אמר [י]נראים דברים [יא]שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו ואם לחשך אדם לומר זו הלכה שנויה אם היתה עוברה זכתה לו אמור לו שני גדולי הדור פירשו את הדבר ר' זירא ור' שמואל בר רב יצחק חד אמר הא מני רבי היא דאמר [יב]המשחרר חצי עבדו קנה וחד אמר מאי טעמא דרבי בהא קסבר [יג]עובר ירך אמו הוא ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה: **מתני'** [יד]: [טו]אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה [יג]מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח [יד]האשה [טו]עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **גמ'** [יז]והתניא [יח]כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה אמר רב יוסף לא קשיא כאן בארץ כאן בחו"ל בארץ דלאו אדיבורה דידה קא סמכינן מהימנא בחו"ל דאדיבורה דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה [יט]איפכא מסתברא בארץ דאי אתי בעל מערער משגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה לא מהימנא בחוצה לארץ דאי אתי בעל מערער לא משגחינן ביה מהימנא תניא כוותיה דאביי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ע [כ]אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה

וממקום

דלמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין: **גמ' נאלרן.** שהגריכה לומר בפני נכתב: **דאי אתי בעל מערער.** ואמר לא כתבתיו: **משגחינן ביה.** שהרי לא נתקיים בדית דין ואיכא למימר שזו כשר לא זו: **ומה נין גט למיתה.** שהגריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ותו לא חיישינן לגרעון ואי מערער לא מהימנן: וממקום

הן מתקיימות אותו ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה כדאמרינן (לעיל ג.) א"כ לא יוכלו לקלקלה ומ"ה הן נאמנות: **והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא** גיטה ואסיק אביי בארץ שאינן צריכין לומר כלום ואי אתי בעל ומערער משגחי' ביה איכא למימר לקלקולה מכוונני ולא מהימנני ושמא הם זייפוהו וכתבו אותו כדי לקלקלה אבל בחו"ל שהן צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם ואי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכבר נתקיים הגט על פיהן נאמנות שהרי אינן יכולות לקלקלה וכל זמן שאינן יכולות לקלקלה הרי הן נאמנות כבר כבי תרי כדין כל שליח: **תניא כוותיה דאביי דמוקי מתני' בחו"ל.** ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה:

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה ו [וס"ג מהל' אישות ה"כ] סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לא:

צא ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' טו [טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף מד]:

צב ג מיי' שם הל' כ:

צג ד מיי' שם הל"א [וס"ג מהל' אישות ה"ז] וס"ג מהל' שלוחין הל' ג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קפח סעיף ח:

צד ה מיי' פ"ו מהל' עבדים הלכה ח טוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף נה:

צה ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעיף ח:

צו ז מיי' שם הל' כג טור ש"ע שם סעיף יג:

צז ח מיי' שם הל' כ:

צח ט מיי' שם והלכה ו סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1. כֵּן תְּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעַשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְּחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

פסקי רי"ד

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא שליח להולכה ולא שליח לקבלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין ומתני' דקתני נכרי לאו למעוטי עבד דעבד ונכרי לענין גיטין וקידושין שוין הם וראיתי כתוב במקצת ספרים עבד דעלמא דלאו דידיה ולאו דידה ולכאורה נ"ל דהיא גירסא יפה דדוקא עבד דעלמא לא חזי למיהוי שליח לא לקבלה ולא להולכה אבל עבד דאשה הוי שליח לקבלה דיד עבד כיד אשה דמיא וכשקבלו העבד כאילו קבלתו האשה ועבד דאיש נמי הוי שליח להולכה דידו כיד רבו דמי וכשנותנו לאשה כאילו רבו נתנו לה. אבל לאו מילתא היא דאע"ג דאמרי' דעבד כיד רבו דמיא לא שיהא שלוחו אלא כחצירו דומה ואילו שם הבעל הגט בחצירו ואמר לאשה טלי גיטיך מחצרי כלום היא מגורשת גם מיד עבדו נמי אינה מגורשת. ועבד דאשה כחצרה דמי וקי"ל (לעיל כא.) חצר מהלכת לא קנה אך אם היה כפות ואשה עומדת בצדו דומיא דחצרה דבעי' והיא שעומדת בצד חצרה כדאמרי' לקמן בפרק הזורק (עח.) הוא דהויא מגורשת אבל שתאמר לו האשה קבל לי גיטי בלא כפות ובלא שתעמוד בצדו בתורת שליח אינה מגורשת הלכך גירסא משבשתא היא דבכל עבד אמרי' דאינו נעשה שליח לא לקבלה ולא להולכה ואפילו בעבד דידהו. א"ר יוחנן נראין הדברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו שלא היו שניהם עבדים לרב אחד דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שלוחא נמי מצי מיהוי אבל לא מיד רבו שלו אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמיא וכשמסרו בידו לא יצא גט מרשותו דדמי כאילו מונה בתיבתו ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באין כא' דשחרורא דידיה הוא אבל לאחרים לא: **מתני'** אף הנשים שאין נאמנות להביא גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהגט כתב מוכיח: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: **פי' ביבמות בהאשה שלום** (קיז.) מפרש למה אלו הנשים שונאות אותה ומתכוונות לקלקלה ובעבור זה אינן נאמנות לומר מת בעלה אבל לגבי גט שכתבו מוכיח והוא ראיה בידם שהבעל נתנו להן הן נאמנות ולכולי האי לא חיישינן

מסורת הש"ס

מכלל דעבד כשר. וכי היכי דכשר להבאה להיות שליח להתגרש[יט] כך כשר לקבלה להיות שליח להתגרש שאין חילוק טעם ביניהם: **הא במילתא דליתיה.** כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שניתן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו מפריש תרומה הימנו ותרומתו תרומה דעבד כאשה בכל מלות ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרוס: **שתרמו אף שלהן תרומתן תרומה.** ואסורה לזרים לסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשרין[יא]. והקדש העובד כוכבים הקדש כדילפי' (חולין דף יג:) מאיש איש[יב] לרבות את העובדי כוכבי' שעובדים גדרים ונדבות כישראל: **אפילו ברשותו.** של ישראל שעשאו שליח אין תרומתו תרומה: **מאי טעמא.** אינה תרומה: **לאו משום.** דשליחות דתרומה דכתיב כן תרימו גם אתם ודרשינן מדמלי למכתב אתם וכתב גם אתם לרבות שלוחכם ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא למימר דמה אתם בני ישראל אף שלוחכם ישראל למעוטי נמי לעבד שתרם את של ישראל ברשות: **לא מה אתם בני ברית.** מהולים ובאו בברית מלות: **אף שלוחכם בני ברית.** לאפוקי עובד כוכבים אבל עבד בן ברית הוא דכתיב (דברים כט) מחוטב עציך וגו': **ואף ע"פ ששנינו.** בברייתא במס' תמורה האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה עוברה זכתה לו לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר: **מאי אם היתה עוברה.** מה ענין שחרור אצל גט אשה דקאמר אע"פ ששנינו הא ולאי בתורת שחרור איתיה: **ר' יוחנן פריפי אמר.** הדא הא דגט אשה ועוד אחריתי ואמילתא אחריתי קאמר אע"פ והיינו מילתא אחריתי נראין דברים שהעבד מקבל גט שחרור לחבירו: **מיד רבו של חבירו.** שאין רבו שלו דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור שליח נמי מצי מיהוי: **אבל לא מיד רבו שלו.** אם שניהם של איש אחד דיד עבד כיד רבו דמי וכשמסרו גט בידו לא יצא גט מרשותו. ואע"ג דעבד מקבל גט לעצמו התם הוא דגיטו וידו באים כאחד דשיחרורא דידיה הוא לא אחריינא לא: **ואם לחשך אדם.** בחזקת להקשות ולומר הרי שנויה היא שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו ששנינו אם היתה עוברה זכתה לו אלמא שפחה זו מקבלתו לצורך עוברה מיד רבה: **המשחרר חצי עבדו קנה.** העבד אומו חצי: **וחד אמר.** מוסיף ומסיים פירוש הדבר: **מאי טעמא דרבי בהא.** הא לא חצי עבדו הוא דתרי גופי נינהו: **קסבר עובר ירך אמו הוא.** והוה ליה כחצי גופה: **מתני' חמותה וכת חמותה לו.** בכולהו מפרש ביבמות[יא] דסגיין לה ומכוונות לקלקלה ואין נאמנות להעידה שמת בעלה: **יבמתה.** אשת אחי בעלה שנאה אותה וירצה ממנה שמת ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהו צרות זו לזו: **ומה בין גט למיתה.** דלמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין: **גמ' נאלרן.** שהגריכה לומר בפני נכתב: **דאי אתי בעל מערער.** ואמר לא כתבתיו: **משגחינן ביה.** שהרי לא נתקיים בדית דין ואיכא למימר שזו כשר לא זו: **ומה בין גט למיתה.** שהגריכה לומר בפני נכתב וזהו קיומו ותו לא חיישינן לגרעון ואי מערער לא מהימנן: וממקום

מוסרת הש"ס

[יט] קדושין מא:, [כ] שם מא: תרומות פרק ג משנה ט, [א] שם פ"ז מ"ח [שבת קנג.], [ב] [גרסה כמיומר], [ג] קדושין מא:, [ד] תמורה כה., [ה] בכת"י חדא הך דאמרן ואידך, [ו] שם כה: ע"ש קדושין כג:, [ז] תמורה כה: ע"ש לקמן מז:, [ח] [חולין נח. וש"נ], [ט] [לקמן מב.], [י] ינמות כה. קיח., [יא] לעיל ה. לקמן מב:, [יב] [מוסס' פ"ב] ינמות קכב., [יג] [לגרש רש"ש], [יד] [לקמן מז.], [טו] [ויקרא כב], [יז] [דף קיז.], [יח] צ"ל בשכר. רש"ש, [יט] צ"ל יכוליס], [כ] [ל"ל יכוליס].

מוסף רש"י

שתרמו משלהם תרומתם תרומה. ליאסר לזרים, דקסבר אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע, ומילות עכו"ם אינו פוטר מן התרומה, ונמצאות (סז.), יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני, למעוטי דיגון עכו"ם ואין מעשר אחר מעשר אלא לרבות (קדושין מא:). **אם** היתה עוברה זכתה לו. ואע"ג דאולד לחירות (תמורה כה.). **מיד רבו של חבירו.** שאינו רבו שלו, דלגבי הכוא גבדא יש לו יד לעבד זה שהוא שליח לקבל את הגט, הואיל וחד אינו רבו (שם כה:). **אבל לא מיד רבו שלו.** אם היו שניהם של איש אחד (קדושין כג:) ששניהם עבדים לאיש אחד ואין תכיר משוחרר, שהרי הרב לא הסליך גט השחרור ממי, דהואיל ונתנו לעבדו ממי שנתנו בתפוסתו דמי (תמורה כה:). **המשחרר חצי עבדו קנה.** לתלוי והוי תלוי בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו, דגיטו וידו באין כאחד (שם). **נאמנות להביא את גיטה.** ממדינת הים ואע"ג דעלייהו אמרינן דלריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם (יבמות קיז. וכנ"ל שם כה.). **שהכתב מוכיח.** ולאו עלה אמרינן כל כך (שם כה.) וסמרינן אעיקר כתבא (שם קיז.). **אשה נאמנת להביא** גיטה. ממדינת הים ואע"פ שלריכים אנו לומר בפני נכתב ובפני נחתם, דאפילו אדם כשר הכתבו לריך לומר כן (שם קכב.).

מוסף תוספות

א. שתבואתו חייב בתרומה. תוס' קדושין מא: ד"ה שעובד. ב. 'ודעך', ולא. תוס' קדושין מא: ד"ה שעובד. ג. הגרי. תוס' הרא"ש. ד. ולא גרים. רי"ל. תוס' הרא"ש. ה. דהך מתני'. תוס' הרא"ש. ו. שטר בקבלת[ה]. תוס' הרא"ש. ז. [ועי' ממש"ן ד"ש ועשה ממ', שיעו"ק ד"ה הא מנו, פי' הרי"ן ד"ה ואם נחתך אחר]. ח. שיביא הבעל. תוס' הרא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

שמא הם זייפוהו וכתבוהו שאפילו אם הם זייפוה הרי

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וממקום שבאת. כלומר הואיל ומיניהו גמרינן נגמור נמי להא דמה הן צריכות לומר כו' ומדקתני בברייתא מה להלן צריכות שיאמרו כו' שמע מינה בחולה לארץ עסקינן כאביי: **ורב יוסף.** מאי דעתיה: **רישא וסיפא בחולה לארץ.** הכל כשרין להביא את הגט אוקימנא[ט] בחולה לארץ מדקתני סומא וסיפא האשה עצמה כו'[יא] בחולה לארץ דקתני **ובלבד שתהא צריכה לומר: ומציעתא.** אף הנשים כו' מוקי רב יוסף בארץ: **בפנ ופה.** צריכה לומר בפני נכתב. ולאביי לא איצטריך למיתני כתב ופה דהכי משמע מה בין פה לגט לפה דמיתה אלא שהכתב מוכיח עמו: **מכי מטא גט לידה.** במקום שקבלתו במדינת היס: **איגרשה לה.** ואי בעיא למיקלייה לגט מגורשת היא ואינה צריכה להביאו בפניו אלא לרמיה בעצמה ואמה לה לומר בפני נכתב הא לאו שליח היא: **סוף סוף כי מטיא להתם איגרשה לה.** ע"י קבלה ראשונה דתנאה בעצמה הוה דלא תתגרש עד אותו מקום והרי נתקיים התנאי ולאו שליח היא: **אתנחיה אחרעא.** דהויא שליח להולכה עד התם ובמאי דשקלא ליה הו מאחרעא הוא דמגרשה: הא דרבא לקמן (עח.): **לא אמר לוס.** דבעינן ונתן[יב]: **וכי מטיא התם הוי.** את גופיך שליח דידך לקבלה וקבלי מידך: **והא לא חזרה שליחות אצל הבעל.** שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור אצל שולחו ולומר עשיתי שליחותך לחבכך וזו איכה ראויה לחזור שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה ובטל השליחות קודם שתחזור: **שוי.** איכא אחרינא שליח לקבלה דהשתא לא פסק שליחותה מינה וראויה לחזור: **הניחא למ"ד הו.** לקמן בפרק התקבל (סג:) וטעמייהו מפרשי הכא בסמוך: **טעמא מאי.** תירוצא הוא. טעמא מאי אמרי אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה: **משום בזיון דבעל.** דסבור מבזה אותי שאין היא עצמה מקבלתו הלכך לא ניחא ליה שיהא שלוחו מוסר לשלוחה ואי מסר לא הוי גיטא דלאו להכי שדרוהו להאי. דבשלמא מיד הבעל עצמו כיון דאיהו גופיה מסר לשליח אשתו הא קא חזינן דלא קפיד אבל כל כמה דלא חזינן אמרי קפיד: **הכא בעל לא קפיד.** שהרי כן צוה לה: **ומשום הלכה הנאה לאחר מכאן.** דלמיין להדדי שכשזרק גט לאחר חבירו ואחר כך קנתה היא האחר הרי הוא עושה את האחר שליח להוליך והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלה ואתי לאכשורי מההיא טעמא ושלא כדין הוא דאחר לאו משום שליחות אתרבי אלא משום ידה והיא שעתא דנתינה לאו ידה הוא. שיעו"ק, ובענין זה אין האשה מתגרשת כיון שיד האחר באמצע. תוס' הרא"ש. ה. גזירה. תוס' הרא"ש. ו. א"ל לא ידענא לה. רשב"ם. ז. ואיהו [ליתביה] ניהלה. רשב"ם. ח. דכי אתא אבא בר מניומי ניתביה לי' וליתבי' ניהלה. רשב"ם. ט. והכא נמי מאי שנא. רשב"ם. י. מאי נפקא לן מינה בהני תרי לישני. תוס' הרא"ש. יא. שהיא עושה שליח שלא בפני ב"ד. תוס' הרא"ש. יב. כיון שהיא מקבלתו מיד מידו. תוס' הרא"ש. יג. [ונרשב"א הק' על מיולוס ופליג].

ומקום שבאת מה להלן צריכות שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר כו' ש"מ ורב יוסף רישא וסיפא בחוצה לארץ מציעתא בארץ אין רישא וסיפא בחו"ל מציעתא בארץ ממאי מדקתני[ט] מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח ולא קתני שהכתב ופה מוכיח: האשה עצמה מביאה וכו': אשה מכי מטי גיטה לידה איגרשה לה אמר רב הונא באומר לא תתגרשי בו אלא בפני ב"ד פלוני סוף סוף כי מטיא התם איגרשה בה אלא אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא דאמר לה כי מטית התם אתנחיה אארעא ושקליה אי הכי הוה ליה[כ] טלי גיטך מעל גבי קרקע ואמר רבא[א] טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום אלא דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי שליח לקבלה וקבלי את גיטך והא[ב] לא חזרה שליחות אצל הבעל דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח לקבלה הניחא למ"ד[ג] אשה[ד] עושה שליח לקבל בעלה אלא למ"ד אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה מאי איכא למימר טעמא מאי משום דאיכא[ה] בזיון דבעל והכא בעל לא קפיד הניחא למ"ד משום בזיון דבעל אלא למ"ד[ו] משום חצרה הבאה לאחר מיכן מאי איכא למימר דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם שוי שליח להולכה וקבלי את גיטך מיניה ואיבעית אימא[ז] דאמר לה הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם אימר קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ומשוי בי דינא שליח וליתבוה ניהלך:

הדרן עלך המביא גט

כל[ח] גט[ט] שנכתב שלא לשום אשה פסול כיצד[י] היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול לגרש בו[יא] יתר מיכן[יב] כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול לגרש בו יתר מיכן וא"ת והיכי שייך למיתני הכא יתר מיכן דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקמייתא

והא לא חזרה שליחות כו'. שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים[א] ובקונטרס לא פירש כן: **חצרה הבאה לאחר מכאן.** פירש בקונטר' שנתן הגט בחלר חברו ואין נראה דחלר חברו לא דמי לשליח להולכה[ב] אלא אומר ר"י שנתנו הבעל בחלר של עצמו ומכרו לאחרים והאשה קנאתו מאותו אחר[ג] וא"ת למה לי למינקט משום חצרה הבאה לאחר מכאן הוה ליה למימר[ד] משום שליחות עצמה שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכי האי גוונא לא מהני משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אצל הבעל אינו ברור כל כך דאיכא דמספקא ליה לקמן בפרק התקבל (דף סג:) וי"ע דאמאי לא משני הכא כגון דשויה איהי שליח מעיקרא והדר שוי איהו שליח דליכא למיגזר משום חצרה הבאה לאחר מיכן כדאמר בפרק התקבל (שם): **וכי מטית התם שוי שליח להולכה.**

[ה] וא"ת שליח שלא ניתן לגירושין הוא ולא מצי משוי שליח כדאמר בפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי הוא דשדר גיטא לדביתהו[ו] ואמר ליה יהביה לאבא בר מניומי[ז] אתא ולא אשכחיה יתיב רבי יצחק ור' חנינא ור' אבהו אמרו ליה מסור מילך קמן[ח] אמר להו[ט] רב ספרא והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא[י] וי"ל דהתם פריך שפיר דכיון שלא ניתן לגירושין אין לו לעשות אלא כמו שאמר לו הבעל ליתנו לאבא בר מניומי אבל הכא הרי הבעל לוה לה לעשות שליח להולכה: **אימר** קמי בי דינא בפני נכתב.

קלא תימה מה לי היא ומה לי בית דין ואמאי קאמר ואב"א[כ] ושמא לשון זה חלוק מלשון ראשון דבלישנא קמא[ל] איכא אומרת בפני נכתב אלא בשעה שתקבלנו אע"ג דבפ' כל הגט (לקמן דף כט.)[יא] ובכל דוכתא משמע שצריך לומר בשעה שהגט יוצא מיד השליח שמא הכא[יב] שיכולה לומר בשעת גירושין עדיף טפי[יג]:

הדרן עלך המביא שני

כל הגט. ושמע קול סופרים מקרין כו'. בסופרים העשויים להתלמד עסקינן דלאמרינן בגמרא ואפי' למ"ד בפרק קמא דעירובין (דף יג.) דמגילת סוטה מוחקין לה מן התורה אע"ג דבעינן לשמה ותורה להתלמד עבידא דלאמר התם לענין גט מודה כדפרשינן בפ' שני (לעיל דף כ.) וספר תורה נמי פסלינן בפ' שני: **יתר מיכן כתב לגרש את אשתו כו'.** בגמ' מפרש לא זה שנכתב שלא לשם גירושין להכי תנא יתר זה שנכתב לשם גירושין מגרש מלגרש בו יתר מיכן דמהאי נמי לא הוה שמעינן בקמייתא

בכל הגט. קול סופרים. כותבי גיטין מייניה ושליח שעשה שליח אמרינן בכל הגט (לקמן דף כט:) שהשליח הראשון עושה את השני בנית דין ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם: **הדרן עלך המביא שני**

ומנמן. מפרש מאי יתרא דכולהו: **גדולה** מפרש מאי יתרא דלאו: **יפר מיכן.** בגמרא[יא] מפרש

מסורת הש"ס

ח) יבמות כה. קיח., ט) לקמן עח., י) [לקמן סג:], יא) לקמן סג:], יב) לעיל כג. לקמן סג:], יג) לעיל כג. זבחים ס:, יד) [לעיל כג.], יה) [לעיל כג:], יו) [דברים כד], יז) [ע"ב], יח) רב ספרא ור' חנינא בל"ל רש"ל,

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וכי מטית כו' וא"ת שליח. עיין שו"ת תשב"ץ מ"ח סימן כה בגליונות:

מוסף רש"י

לא חזרה שליחות אצל בעל. שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ימקר מעליותו הראשון עד שלא היה לו שהות לחזור אצל שלוחו ולומר עשיתי שליחותך ושליחות שליחה ראויה לחזור ולהגיד אינה שליחות. (לקמן סג:). בזיון דבעל. קפדון קונתי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה, דאילו כי עבדא לקבל מיד הבעל אין כאן משום בזיון, הכא ידע ולא קפיד (לקמן סג:). משום חצרה הבאה לאחר מיכן. לאמר שנתן לה הבעל הגט בחלר של אחרים, קנתתו, דהיינו לאו גיטא הוה, דבעינן ונתן כיון לו בחלרה לאיתרבאי מידה, וחז בשעה שנתן לה היה החלר שלה, ומזיכין שלא יקבל שליח האשה מיד שליח בעלה משום דדמי לה שקדם הבעל ומסרו ליד שליח ואחר כך עשתה היא שליח לקבלו, ואתו נמי למימר חלר הוי שליח הבעל וכשקנאתו היא עשה החלר עצמו שליח בעלה. (שם וכנר"ז לעיל כא.).

הדרן עלך המביא שני

כל גט שנכתב שלא לשום אשה. שלא נשם האשה שלחה, שנכתב לשום אחרת שאמה כשם זו, פסול. דכתיב וכתב לה לשמה (זבחים ב:). קול סופרים מקרין. את המלמידים שמלמדין אותן לכתוב טופסי גיטין (שם). מצאו בן עירו. שאמו כשמו והוא מאותו העיר, ואמר לו שמי כשמך וכו'. ונמי עיל אתת אנתו וגנו זה לאוי לי, אמיהו לי ואגרש בו את אשתי, פסול שם לגרש בו, דדרשינן לה לשמה, דכתיב וכתב לה ספר כריתות (סוטה כ:).

מוסף תוספות

א. והכא לא נגמר השליחות עד שהיא תעשה שליחות של עצמה. תוס' הרא"ש ועי' שיט"ק. ב. דדבר פשוט שאינו כלום דמה שייכות יש לו בחצר חברו. רניגו קרסקס. ג. הרי הבעל עשה החצר שליח להוליך את הגט, והיא כשקנאתו עשאתו שליח לקבלו, ואתי לאכשורי מהאי טעמא ושלא כדין הוא דאחר לאו משום שליחות אתרבאי אלא משום ידה דנתינה לאו ידה הוא. שיטה"ק. ד. אין האשה מתגרשת כיון שיד האחר באמצע. תוס' הרא"ש. ה. גזירה. תוס' הרא"ש. ו. א"ל לא ידענא לה. רשב"ם. ז. ואיהו [ליתביה] ניהלה. רשב"ם. ח. דכי אתא אבא בר מניומי ניתביה לי' וליתבי' ניהלה. רשב"ם. ט. והכא נמי מאי שנא. רשב"ם. י. מאי נפקא לן מינה בהני תרי לישני. תוס' הרא"ש. יא. שהיא עושה שליח שלא בפני ב"ד. תוס' הרא"ש. יב. כיון שהיא מקבלתו מיד מידו. תוס' הרא"ש. יג. [ונרשב"א הק' על מיולוס ופליג].

עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ל מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ג:

ק ב מיי' שם פ"ו הלכה ט סמג שם טוש"ע שם

קא ג מיי' שם פ"ז הלכ"ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף יג:

קב ד מיי' שם פ"ג הל"ל סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף ג:

קג ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

פסקי רי"ד

וממקום שבאת מה הן צריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם אף היא צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם: ומתמה מכי מטי גיטא לידה מיגרשה לה פי' הלא אתה מאמין את האשה בגיטה מק"ו שהיא נאמנת לומר מה בעלי א"כ כשאומרת נמי האשה בעלי גירשני בגט זה תאמן מק"ו שהרי כשאומרת בפני נכתב ובפני נחתם למה אתה מאמינה ואינך מצריכה לעדים שיקיימוהו [וע"כ] מחמת ק"ו זה א"כ הנאמנות עליה היא ומה צורך להטעינה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם וכי שליח היא [הא] משעה שנתן לה גיטה נתגרשה והיא נאמנת בדבר זה לומר בעלי נתנו לי מק"ו ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם אינך מאמינה לומר בעלי נתנו לי אלא קמהימנא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכיון שחכמים האמינוה בק"ו א"כ נאמנת לומר בעלי נתנו לי והיום ומחר אי אתי בעל ומערער לא משגחי' ביה שכך היא נאמנת בעצמה כאילו היו שנים שהביאו גיטה ואמרו שהבעל נתנו לנו שהן נאמנים ושוב אין הבעל יכול לערער כדאמרי' לעיל (סז:) גם האשה היא נאמנת בק"ו לומר בעלי גרשני בזה ומה צורך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם. ואסיקנא כגון דא"ל הוי שליח להולכה עד דמטית לב"ד של פלוני וכי מטית להתם שוי שליח להולכה בפני אותו ב"ד וקבלי גיטיך מיניה אי נמי כי מטית להתם אימא קמי בי דינא בפני נכתב ובפני נחתם ולישוי שליח וליתביה ניהליך ומכאן מוכח כי כל אשה הבאה ומביאה גיטה בידה ואומרת בעלי גירשני ביה שהיא נאמנת אע"פ שידענו שהיתה א"א ואין אנו צריכין שתביא ראיה בפנינו בפני מי נתנו לה או לקיים עידי הגט אלא היא נאמנת לומר נתנו לי בפני עדי מסירה אבל אמרה בעלי נתנו לי ביני לבינו אינו כלום והלכה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואם היו עדיה בעיר כגון שנתגרשה כאן בודאי שהיינו מצריכים אותה להביאם בפנינו אבל אחרי שהיא באה ממדינת הים ואומרת בעלי גירשני בגט זה בפני עדי מסירה נאמנת מק"ו שנאמנת לומר מת בעלי כדאמרן לעיל אבל אם היא אומרת גירשני בעלי ואינה מראה גיטה בפנינו בודאי אינה נאמנת שהרי ק"ו מחמש נשים למדנו והתם בלא גט בידם אינן נאמנות אף היא נמי בלא גיטה בידה אינה נאמנת עיין לקמן בפרק המגרש: **סליק פרקא כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר מיכן כתב לגרש את אשתו ונמלך**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות